

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan yksiköt

SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAINEN TUKIPERHETOIMINTA

Voimassa	11.11.2025 – 10.11.2035
Luokka	Ydintoiminnot
Asiasanat	lapset, nuoret, tukiperhe, vapaaehtoinen, vapaaehtoistoiminta
Diaarinumero	HEL 2023-012783
Säädökset	Sosiaalihuoltolaki (1301/2014); Lastensuojelulaki 417/2007; Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023); Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014); Työtaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)

SISÄLLYS

1 YLEISTÄ.....	2
2 TUKIPERHETOIMINNAN TARKOITUS JA PALVELUKUVAUS	2
3 TUKIPERHEPALVELUN EDELLYTYKSET	3
4 TUKIPERHEET	4
4.1 Tukiperheiden tuki, oikeudet ja velvollisuudet	5
4.2 Ennakkovalmennus ja -valvonta	5
5 TUKIPERHESUHDE JA SOSIAALITYÖ SEN AIKANA	6
5.1 Päätös	7
6 TOIMEKSIANTOSOPIMUS, HOITOPALKKIOT JA KULUJEN KORVAUKSET HELSINGIN KAUPUNGIN TUKIPERHETOIMINNASSA.....	8
7 VAKUUTUKSET	8

1 YLEISTÄ

Pysyväisohje koskee sosiaalihuoltolain mukaisen tukiperhepalvelun järjestämistä ja toteuttamista erityisen tuen sosiaalityön tai lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille. Tukiperhe myönnetään sosiaalihuoltolain 28 § perusteella. Päätöksen tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Pysyväisohjeessa kuvataan tukiperhepalvelun tarkoitus ja palvelun tarjoamista koskevat edellytykset. Lisäksi ohjeessa määritellään tukiperheenä toimimista koskevia edellytyksiä ja kuvataan tukiperheille maksettavien palkkioiden ja korvausten määräytymisperusteet.

2 TUKIPERHETOIMINNAN TARKOITUS JA PALVELUKUVAUS

Tukiperhepalvelusta säädetään sosiaalihuoltolain 28 §:ssä, jonka mukaan erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen voidaan järjestää tukiperhetoimintaa lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi. Palvelu on tarkoitettu sosiaalihuoltolain mukaisen erityisen tuen tarpeessa oleville tai lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille, joilla on tarve saada kasvunsa tueksi uusia luotettavia ja turvallisia ihmissuhteita. Tukiperhepalvelun tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia ja ikätasoisista toimintakykyä. Palvelu on tarkoitettu tukemaan myös vanhempien jaksamista.

Tukiperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa lapsi viettää säännöllisesti ennalta sovittuina ajankohtina pääsääntöisesti yhden viikonlopun eli kaksi vuorokautta (perjantai-illasta sunnuntai-iltaan) kuukaudessa. Lisäksi sosiaalityöntekijän arvion ja lapsikohtaisen päätöksen perusteella voidaan sopia 7 lisävuorokautta vuoden aikana. Tukiperhettä hakevalle lapselle tulee olla tehtynä sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arvio ja voimassa oleva sosiaalihuoltolain mukainen asiakassuunnitelma tai lastensuojelulain mukainen asiakassuunnitelma. Tukiperhe voi olla osa lapsen ja perheen palvelukokonaisuutta.

Tukiperhepalvelua toteutetaan suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Tukiperheen tarve ja tukisuhteen jatkuminen tulee arvioida vähintään kerran vuodessa. Tukiperhe tarjoaa lapselle luotettavia ja turvallisia ihmissuhteita, jotka tukevat lapsen kasvua ja kehitystä. Tukiperheessä lapsi tulee nähdä ja kuulla. Tukiperhepalvelu mahdollistaa kasvatusvastuun jakamista ja antaa vanhemmalle mahdollisuuden kerätä voimavaroja.

Tukiperhepalvelua voidaan järjestää joko kaupungin omana toimintana tai ostopalvelutoimintana. Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala kilpailuttaa tukiperhetoiminnan muiden avopalveluiden kilpailutuksen yhteydessä.

3 TUKIPERHEPALVELUN EDELLYTYKSET

Sosiaalihuoltolain 28 §:n mukainen tukiperhetoiminta on palvelu, josta päättämisessä sosiaalityöntekijä käyttää yksilö- ja perhekohtaista harkintaa. Palvelun edellytysten tulee täytyä palvelua haettaessa, ja edellytysten tähtyminen tulee kirjata lapsen asiakastietoihin.

Kotona asuvan lapsen tukiperhepalvelun saamisen edellytykset ovat:

- 1) Lapsi on erityisen tuen tai lastensuojelun asiakkaana.
- 2) Huoltaja on tosiasiallisesti yksin vastuussa perheen arjesta, ja voimavarat eivät riitä lapsen hoitoon ja huolenpitoon: Esimerkiksi toisen tai molempien huoltajien toimintakyky on tilapäisesti oleellisesti heikentynyt uupumuksen tai sairauden vuoksi, tai toista vanhempaa ei aktiivisesta työskentelystä huolimatta ole saatu sitoutumaan vanhemmuuteen.
- 3) Läheisverkotot on kartoitettu, eikä läheisverkostolla ole mahdollisuutta tarjota säännöllistä tukea.
- 4) Alle kouluikäinen lapsi on kokoaikaisen varhaiskasvatuksen piirissä. Varhaiskasvatuksen palvelut ovat ensisijaisia suhteessa tukiperhetoimintaan.
- 5) Lapsi kokee uusiin aikuisiin, perheeseen ja ympäristöön tutustumisen ja menemisen riittävän turvalliseksi.
- 6) Hoito tavallisessa tukiperheessä on lapselle sopiva tukitoimi. Lapsen hoito on mahdollista perheolosuhteissa, eikä lapsi tai hänen perheenjäsenensä tai muu läheisensä aiheuta turvallisuushkaa tukiperheelle. Esimerkiksi lapsen vakava käyttöshäiriö, aggressiivisuus, itsetuhoisuus ovat esteitä tavallisen tukiperheen saamiseksi.
- 7) Sosiaalityöntekijä on selvittänyt huoltajan kanssa, että erityistarpeisen lapsen hoitoon ei ole mahdollista saada omaishoidon tukea ja omaishoidon vapaapäiviä esim. tilapäishoitoyksiköissä. Omaishoidon tuen edellytysten tähtyessä vapaapäiviä voidaan myöntää myös työssäkäyville huoltajille. (Ks. tarkemmin pysyväisohje Omaishoidon tuki, PYSY021.)
- 8) Lapsiperheiden kotipalvelun tarve on arvioitu, ja jos se on arvioitu sopivaksi, sitä on tarjottu riittävän intensiivisenä ja pitkäkestoisena palveluna. Arvioinnissa huomioitava erityinen perhe- tai elämäntilanne (sosiaalihuoltolaki 18a §).

Lapsen sijaishuollon aikaisen tukiperhepalvelun edellytykset ovat:

- 1) Lapsi on sijoitettu lastensuojelulaitokseen, eikä lapsella tosiasiallisesti ole sellaista biologista verkostoa tai muuta läheisverkostoa, joka mahdollistaisi kotiharjoitteluja tai päivätapaamisia laitoksen ulkopuolella. Lisäksi on arvioitu, että tukiperhe olisi lapsen edun ja tarpeen mukainen palvelu.
- 2) Lapsen sijaishuoltopaikan muuttamisen jälkeen lapsen läheissuhdetta entiseen sijaisperheeseen voidaan tukea ensisijaisesti perheelle maksettavalla päiväkorvauksella, joka suoritetaan laitoshoidon yksiköstä, jos lapsi on sijoitettuna laitokseen. Toissijaisesti lapsen entinen sijaisperhe ohjataan Helsingin kaupungin omaksi tukiperheeksi. Lapsen etu ja lapsen tarpeet määrittävät entisen perhehoitajan siirtymistä tukiperheeksi. Jos kyseessä on ollut ostopalvelusijaisperhe, joka haluaa jatkaa ostopalvelutukiperheenä, asia tulee viedä avopalveluiden asiakasohjauksen ohjausryhmään.

Tukiperhetoiminta lapsen sijaishuollon aikana on aina lapsen tarpeisiin vastaavaa palvelua. Perhehoitajan tueksi haetaan sijaishoitajaa.

Läheissuhteiden tukeminen sijaishuollon aikana:

Jos lapsi on ollut sijoitettuna biologisen läheisensä luokse, voidaan lapsen kotiutuessa tai sijaishuoltopaikan muuttuessa tukea suhdetta läheissijaisvanhempaan maksamalla tälle päiväkorvausta. Tällöin kyseessä ei ole virallinen tukiperhetoiminta.

Sijaishuollon aikana lapsi voi käydä tukiperhesuhteen omaisesti lähisukulaisensa luona, jolloin lapsen käynneistä voidaan maksaa päiväkorvausta. Päätöksen päiväkorvauksen maksamisesta tekee lapsen vastuusosiaalityöntekijä. Sitä ennen täytyy vakuuttua ko. sukulaisen positiivisesta vaikutuksesta lapsen kehitykseen. Tällöin kyseessä ei ole virallinen tukiperhetoiminta.

4 TUKIPERHEET

Tukiperheet ovat vapaaehtoisia perheitä, jotka ovat valmennettuja tehtävään. Helsingin kaupungin tukiperheenä voi toimia perhe, joka asuu alle 150 km Helsingistä. Perhe voi olla pariskunta tai yksinelävä henkilö, lapsiperhe tai lapseton perhe. Perheen kasvuympäristön tulee olla lapsiystävällinen ja perheen kodin riittävän tilava. Lapselle tulee järjestää oma nukkumapaikka ja mahdollisuus pitää mukana henkilökohtaisia tavaroita. Perheellä tulee olla aikaa, halua ja kykyä toimia lasten kanssa. Perheen elämäntilanteen ja parisuhteen tulee olla vakaa.

Ehdottomia esteitä tukiperheeksi ryhtymisessä ovat rikollinen elämäntapa sekä akuutti päihde- tai mielenterveysongelma. Esteenä tukiperheenä toimimiselle voi olla myös akuutti lastensuojelun tai perhesosiaalityön asiakkuus. Myös meneillään oleva vakava kriisi omassa elämässä (esimerkiksi uupuminen, avioero, äskettäinen työttömyys)

jääminen, taloudelliset ongelmat, lähiomaisen vakava sairaus) voi estää sillä hetkellä tukiperheenä toimimisen.

Tukiperheeksi voidaan valmentaa myös lapsen verkostosta löytyvä perhe. Verkostosta löytyvillä tukiperheillä on samat ehdottomat esteet sekä sama selvitys- ja valmennusprosessi tukiperheeksi ryhtyessään. Verkostosta löytyvänä tukiperheenä ei voi toimia lapsen lähisukulainen. Lähisukulaiseksi luetaan isovanhemmat, sedät, tädit, enot, lapsen sisarukset, puolisisarukset tai uusperhesisarukset.

Lastensuojelun asiakas voi kuitenkin käydä tukiperhesuhteen omaisesti lähisukulaisen luona, jolloin lapsen käynneistä voidaan maksaa korvausta lastensuojelulain 36 § perusteella (ks. tarkemmin pysyväisohje Taloudellinen avustaminen lastensuojelulain mukaisesti, PYSY148). Sitä ennen täytyy vakuuttua kyseisen sukulaisen positiivisesta vaikutuksesta lapsen kehitykseen. Tällöin kyseessä ei ole virallinen tukiperhetoiminta.

4.1 Tukiperheiden tuki, oikeudet ja velvollisuudet

Helsingin kaupungin tukiperhetoiminta tarjoaa tukiperheille jatkovalmennusta koko tukiperheenä toimimisen ajan. Se sisältää tukea, koulutusta ja mahdollisuuden vertaistapaamisiin ja virkistykseen vuosittain. Lisäksi tukiperhetoiminnan sosiaaliohjaaja tarjoaa tarvittaessa mahdollisuuden henkilökohtaiseen tukeen.

Tukiperheenä toimivat henkilöt sitoutuvat noudattamaan salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta. Tukiperheitä koskee lastensuojelulaki 25 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus. Tukiperhesopimuksen nojalla tukiperhe sitoutuu olemaan yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa ja antamaan sosiaalityöntekijälle lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta olennaiset tiedot.

4.2 Ennakovalmennus ja -valvonta

Helsingin tukiperhetoiminnassa tukiperheiden ennakovalmennus on perhe- ja ryhmämuotoinen prosessimainen valmennus, jossa on huomioitu erityisen tuen tarpeessa olevan tai lastensuojelun asiakkaan olevan lapsen tukiperheenä toimimiseen tarvittavat valmiudet. Ennakovalmennukseen kuuluu aloituspuhelu, kotikäynti ja perheen haastattelu sekä perheen omien valmiuksien pohtiminen ja kuvaaminen kirjallisesti. Lisäksi perhe osallistuu kolmeen ryhmätapaamiseen.

Ostopalveluissa tukiperheet tulee valmentaa ennen tukisuhteen aloittamista perhe- tai ryhmämuotoisella ja prosessimaisella valmennuksella, jossa on huomioitu erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen tukiperheenä toimimiseen tarvittavat valmiudet.

Perheen soveltuvuus tehtävään tarkistetaan ja arvioidaan valmennusprosessin aikana. Lasten kanssa toimivilta vapaaehtoisilta edellytettävä rikosrekisteriote tarkistetaan kaikilta perheessä asuvilta täysi-ikäisiltä. Rikosrekisteriotteen antaminen edellyttää, että

vapaaehtoinen on antanut otteen hakemiseen etukäteen kirjallisen suostumuksen. (Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 5 §; 6 § 1 mom.)

Soveltuvuuden arviointia varten tehdään myös tukiperhettä koskeva selvitys mahdollisten tiedossa olevien esteiden osalta. Hyvinvointialueen selvitys pyydetään vasta siinä vaiheessa, kun tukiperheen tuettava lapsi on tiedossa. Palveluntuottaja pyytää lapselle palvelua järjestävältä viranomaiselta tiedot valmennetun henkilön hyvinvointialueelta, onko tiedossa olevia esteitä tukiperheenä toimimiselle. Sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada salassapitosäynnösten estämättä pyynnöstä maksutta valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkesäätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, vakuutuslaitokselta sekä koulutuksen järjestäjältä sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 64§).

Helsingissä asuvien tukiperheiden osalta selvitys tehdään tukiperhetoiminnassa.

5 TUKIPERHESUHDE JA SOSIAALITYÖ SEN AIKANA

Tukiperhettä haetaan Apotissa ohjausasiakirjalla, johon on erillinen ohjeistus. Ennen ohjausasiakirjan tekemistä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee varmistua palvelun edellytysten täyttymisestä ja kirjata ne asiakastietoihin. Palvelujen asiakasohjaus uudelleen ohjaa ohjausasiakirjan tukiperhetoimintaan, jossa edellytysten täyttyminen tarkistetaan. Ohjausasiakirja on voimassa kuusi kuukautta.

Ohjausasiakirjan saavuttua ja edellytysten täytyessä käynnistyy lapsen tarpeisiin vastaavan tukiperheen etsiminen joko kaupungin omasta tukiperhetoiminnasta tai ostopalveluntuottajien kautta. Sopivan tukiperheen löytyessä kaupungin tukiperhetoiminnan sosiaaliohjaaja tai palveluntuottajan yhteyshenkilö yhteistyössä lapsen vastuusosiaalityöntekijän kanssa sopivat toiminnan aloittamisesta. Aloituspalaverin jälkeen lapsella ja tukiperheellä on tutustumisvaihe, jonka jälkeen toiminta voi alkaa.

Tukisuhdetta ja palvelun myöntämisen edellytysten täyttymistä arvioidaan vähintään vuosittain. Lapsen vastuusosiaalityöntekijän vastuulla on kutsua asiakasperhe ja tukiperhe yhteiseen arviointitapaamiseen. Tukiperhetoiminnan sosiaaliohjaajan tai palveluntuottajan yhteyshenkilön voi tarvittaessa pyytää mukaan tapaamiseen.

Tukisuhde voi kestää niin pitkään, kun erityisen tuen sosiaalityön tai lastensuojelun asiakkuus ja tukiperhepalvelun tarve on olemassa ja palvelun myöntämisen edellytykset edelleen täyttyvät. Tukisuhde päättyy viimeistään silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

5.1 Päätös

Tukiperheen löydyttyä lapsen sosiaalityöntekijän tulee tehdä asiakkaalle päätös sosiaalihuoltolain 28 §:n mukaisen palvelun myöntämisestä. Päätöksen tulee olla voimassa koko palvelun ajan, korkeintaan vuoden kerrallaan. Päätökseen kirjataan tukiperheessä vietettyjen vuorokausien enimmäismäärä, joka on pääsääntöisesti yksi viikonloppu kuukaudessa sekä mahdollisten lisävuorokausien määrä (7–14 vrk vuodessa). Päätökseen kirjataan myös tukiperheen tiedot. Tukiperhepalvelu tulee kirjata myös lapsen asiakassuunnitelmaan.

Huostaanotettujen lasten kohdalla tukiperhepäätöstä ei tehdä. Jos lapsi on sijoitettuna avohuollon tukitoimena, tukiperhepäätös tulee tehdä.

Sosiaalihuoltolain mukainen tukeminen on harkinnanvaraista, ja tarvittaessa tehdään kielteinen päätös. Päätös on muutoksenhakukelpoinen, ja siitä voi valittaa sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan jaostoon. Kielteinen päätös voi olla esimerkiksi seuraavanlainen:

Hakemus tukiperheestä hylätään, koska:

(yksi tai useampi alla mainituista kriteereistä täyttyy)

- Lapsi ei ole erityisen tuen sosiaalityön tai lastensuojelun asiakkaana.
- Tukiperheen järjestäminen ei perustu asiakassuunnitelmaan.
- Lapselle ja/tai perheelle on jo järjestetty muita, monipuolisia avohuollon tukitoimia.
- Lapsen läheisverkostot on kartoitettu, ja läheisverkostosta löytyy henkilö, joka voisi ottaa lapsen luokseen säännöllisesti kerran kuukaudessa.
- Huoltaja ei ole tosiasiallisesti yksin vastuussa perheen arjesta. Lapsi tapaa toista vanhempaa säännöllisesti vähintään kerran kuukaudessa yön yli.
- Lapsen hoito ei ole mahdollista perheolosuhteissa. Esimerkiksi lapsen vakava käytöshäiriö, aggressiivisuus, itsetuhoisuus ovat esteitä tavallisen tukiperheen saamiseksi. Lapsi tai hänen perheenjäsenensä tai läheisensä aiheuttaa turvallisuushuolta tukiperheelle.
- Erityistarpeisen lapsen hoitoon on mahdollista saada omaishoidon tukea ja hyödyntää lakisääteisiä vapaita, ja omaishoitajan vapaat ovat mahdollinen vaihtoehto tuen järjestämiselle.
- Alle kouluikäinen lapsi ei ole kokoaikaisen varhaiskasvatuksen piirissä. Varhaiskasvatuksen palvelut ovat ensisijaisia suhteessa tukiperhetoimintaan.

6 TOIMEKSIANTOSOPIMUS, HOITOPALKKIOT JA KULUJEN KORVAUKSET HELSINGIN KAUPUNGIN TUKIPERHETOIMINNASSA

Tukiperhepalvelua koskeva toimeksiantosopimus tehdään lapsikohtaisesti. Toimeksiantosopimuksessa sovitaan tukiperheelle maksettavista palkkioista sekä tukiperheen oikeuksista ja velvollisuuksista. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja vahvistaa muista kuin laissa säädetyistä tarkistuksista ja muutoksista johtuvat hoitopalkkioiden ja kulukorvausten korotukset.

Tukiperheelle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus toteutuneiden hoitopäivien osalta tukiperheen tekemän ilmoituksen mukaisesti. Kulukorvaus kattaa tuettavan lapsen ravinnosta, asumisesta ja henkilökohtaisista tarpeista aiheutuvat tavanomaiset menot. Tukiperheelle maksetaan matkakustannusten korvaus lapsen noudosta ja palauttamisesta silloin, kun tukiperhe huolehtii lapsen kuljettamisesta tukiperheen ja kodin välillä. Matkakorvauksena voidaan maksaa julkisen liikenteen kuluja pääkaupunkiseudulla tai kilometrikorvaus oman auton käytöstä enintään 150 km asti Kansaneläkelaitoksen kilometrikorvauksen mukaisesti.

Toimialajohtajan tekemän päätöksen 16.1.2025 § 20 mukaan erityishoitopalkkiota voidaan maksaa tukiperheelle tilanteissa, joissa lapsen hoidossa, toiminnan ohjauksessa ja kasvatuksessa on tavanomaista suurempaa sidonnaisuutta tai räsitusta ja lapsen hoito vie tavanomaista enemmän aikaa ja voimavaroja. Tämä voi johtua esimerkiksi lapsen somaattisesta sairaudesta tai lapsen psyykkisestä voimnista tai kehityksellisestä häiriöstä. Pelkkä diagnoosi (esim. ADHD) ei ole itsessään erityishoitopalkkion peruste.

Lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelujen päällikkö allekirjoittaa toimeksiantosopimukset, joissa on sovittu erityishoitopalkkiosta.

Erityishoitopalkkio on määräaikainen ja sen myöntämisen kriteereitä tulee arvioida säännöllisin väliajoin. Erityishoitopalkkio kirjataan toimeksiantosopimukseen. Mikäli erityishoitopalkkion maksamisessa tapahtuu muutoksia, on toimeksiantosopimus tarvittaessa uusittava.

7 VAKUUTUKSET

Helsingin kaupunki on vakuuttanut tukiperheessä käyvät asiakassuhteessa olevat lapset ryhmätapaturmavakuutuksella.

Tukiperheen vanhemmat ovat vakuutettuja työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 § 1 momentin mukaisella vakuutuksella silloin, kun tapaturma on tapahtunut tukiperhepalvelun aikana. Vakuutussopimusta koskevia lisätietoja löytyy kaupungin intra-sivuilta. Vakuutus päätökset tehdään aina yksilöllisesti.

Ostopalveluissa palveluntuottaja vastaa vakuutusten ottamisesta tukiperheiden osalta. Palveluntuottajalla on voimassa oleva vastuuvahinkovakuutus, ja palveluntuottaja vastaa kaikista toimintansa palvelujen saajille aiheuttamista vahingoista.

LISÄTIEDOT

Lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelujen päällikkö

ALLEKIRJOITUS

toimialajohtaja

sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja